

WERKBEZOEK TENTOONSTELLINGSPRODUCTIE EN MUSEUMTECHNIEKEN IN GENT

Monique Verelst

In december plukten we één van de eerste vruchten van de samenwerking tussen STEPP en FARO, het Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed met een werkbezoek aan twee musea in Gent.

In het S.M.A.K. werden we rondgeleid door Bjorn Heyzak (teamleider productie & facility S.M.A.K.), Brice Muylle (productieleider) en Benoit Strubbe (productieleider). We kregen er een blik achter de schermen met o.a. de transitruimte, goederenlift, laad- en loszone, het schilderslokaal (verfopslag) en schrijnwerkerij, het productiedepot (opslag van lege kisten, productiemateriaal, AV-materiaal,...) en het productiebureau. Daarna kwamen de museumzalen aan bod en werden de faciliteiten geduid aan de hand van verschillende thema's (veiligheid, klimatisatie, AV, verlichting, scenografie, architectuur). In het S.M.A.K. lopen ongeveer 15 producties per jaar en ze ontvangen er 500 à 1000 bezoekers per dag. Ze werken er met 50 VTE. De producties worden door een team ter plaatse gebouwd. De productieploeg doet veel zelf, maar er wordt regelmatig beroep gedaan op externen.

In de transitruimte is de goederenlift een knelpunt: de doorgang/toegang naar exporuimtes zou beter in één lijn liggen. De afscheiding tussen collectie en transitruimte is gemaakt met een sectionaalpoort.

In het schilderslokaal en de schrijnwerkerij worden zoveel mogelijk water gedragen verven gebruikt en met een Storch verfrölnreinigung blijft het afvalwater quasi zuiver. Ze hebben er een vaste schilder in dienst, maar geen stock van hout. Sokkels worden uit mdf vervaardigd, afgewerkt en geschilderd. Voor de kisten wordt populier gebruikt: een lichte houtsoort, grof in afwerking. In Museum-M (Leuven) worden sokkels vooral in populier multiplex uitgevoerd ipv mdf. Het beheer van het gebouw samen met facility management van de stad en de ateliers worden gereinigd door extern bedrijf.

Verlichting

Na testopstellingen met armaturen van Erco, Zumtobel en Hoffmeister, viel de keuze op ERCO omwille van de prijs/kwaliteit en het gebruiksgemak.

De kleurtemperatuur van de armaturen wordt samengesteld: Erco-spots 4000K + mix met 5000K van tl-verlichting (Zumtobel) + mix van daglicht. Momenteel zijn er 300 Ercospots aanwezig, waar er vroeger 700 armaturen nodig waren. Door de investering in ledverlichting en te kiezen voor een lager wattage (12W i.p.v. 24W) is het energieverbruik gedaald met 30%. De lichtsturing is via een systeem van Zumtobel.

Audiovisueel

De afgelopen jaren is er minder geïnvesteerd in AV. Vroeger werden die middelen door een vzw aangekocht en konden ze afgeschreven worden op meerdere jaren, nu door overheveling naar een AGB wordt het budget integraal per project opgenomen. Wat een hogere kost met zich meebrengt. De ervaring leert dat wanneer je een AV projector voor 3 maanden nodig hebt, je die beter kan aankopen. In verleden was er een uitgebreide uitlendendienst, maar die is gestopt omwille van groter marktaanbod (verhuur) en teveel logistieke rompslomp. Er is wel nog uitwisseling van AV-materiaal onder de Gentse musea.

Behoud en beheer

In heel het gebouw worden dataloggers van Testo gebruikt. In de vitrinekasten ligt vochtregulerend en zuurvrij karton. De dakkoepels worden in de zomer afgedicht omwille van te hoge temperatuurschommelingen. Bevochtiging via klimatisatie werkt niet goed, vandaar staan er ook losse bevochtigers

in de zalen. Omwille van de strikte klimaatseisen zijn bruiklenen uit bepaalde musea moeilijk.

Tot slot lichtte Rien Vandermeersch (Kringloopexpo/Greentrack) de problematiek toe van de verhuur en doorverkoop. Het is een grote stap voor organisaties om materiaal van de tentoonstelling en foto's op voorhand (in beginopstelling van de tentoonstelling) reeds online aan te bieden aan geïnteresseerden. Kringloop biedt geen ophaling meer aan van materialen en door een tekort aan ruimte is er ook geen stockage meer. De overheid zou deze problematiek van recycling mee kunnen sturen en inzetten op duurzame tentoonstellingsinfrastructuur.

Op de tweede locatie werden we rondgeleid door Johan De Smet (hoofd tentoonstellingen en curator) en Pascale De Meyere (gebouwbeheerder) van het MSK. We bezochten er de museumzalen, waar momenteel de tentoonstelling 'De dames van de barok' loopt, met duiding van reeds uitgevoerde nieuwe technieken. In het auditorium werd een presentatie gegeven met technische duiding (o.m. veiligheid, klimatisatie) over de impact van de Van Eycktentoonstelling op de werking van het museum.

Wat hebben we geleerd?

De eisen van bruikleengevers worden steeds strenger. Zowel op vlak van materialen als klimatisatie vraagt men Ph-neutrale materialen die ook moeten voldoen aan iso-normen. Bijgevolg moet je goed onderhandelen met bruikleengevers over de eisen (niet zomaar alles aanvaarden).

De klimatisatie is vooral passief en uitgevoerd volgens de richtlijnen van Bizot.

De kostprijs voor de bruiklenen wordt steeds hoger (vooral in Italië). Door een gebrek aan een adequate indemiteitsregeling stijgen ook de verzekeringskosten.

De belichtingssterkte voor bepaalde collectiestukken is beperkt tot max. 30 lux en er wordt een protocol opgesteld (spectrum).

Vaak wordt gekozen voor vitrines in metaal. De bewerkingsrestricties en het gewicht zijn een nadeel.

Bij het hernieuwen van de installatie is tevens onderhoudscontract van belang. Om een technische installatie optimaal af te stellen, kan best op best 2 maand

rekenen.

De ticketverkoop voor een tentoonstelling zoals die van Van Eyck start al in voorverkoop een jaar op voorhand (gestuurd door Toerisme Vlaanderen), wat zorgt voor een financiële buffer (cashflowproblematiek facturen realisatie vs. inkomsten ticketverkoop); aangevuld met leningen.

De ticketverkoop staat in voor 50% van de inkomsten, verder inkomsten

1. Planningstools voor tentoonstellingsproductie

Hoe kan je best de planning van een productie up-to-date houden en zichtbaar maken voor collega's?

- **Rekenbladen** (al dan niet gedeeld via google drive)

Voordelen: makkelijk aangepast voor verschillende partijen

Nadelen: (prive)account nodig en niet veilig

- **Yesplan**, dat is planningsoftware voor events in de culturele sector (<https://yesplan.be/en>).

Enkele jaren geleden werd de software uitgetest door het S.M.A.K. in samenwerking met Vooruit. Het bleek vooral een goede tool voor podiumkunsten en evenementen, maar minder interessant voor tentoonstellingsproducties in musea omwille van o.a. het verschil in tijdsspanne en ritme. Tentoonstellingen hebben geen dagplanning nodig maar worden voor langere tijd geprogrammeerd. Zo wordt de tijdslijn in de tool onoverzichtelijk en onhandig.

Wel doeltreffend op andere punten zoals: rechten, zichtbaarheid, meldingen, zalen in gebruik, apparatuur beschikbaar of niet, uitleendienst...

Museum M (Leuven) gebruikt de tool vooral om cargo te plannen en hij wordt ook door andere museale diensten gebruikt.

Het cc van Knokke-Heist experimenteert momenteel met Ultimo facility software. Hoe groot is de noodzaak van een organisatie om te investeren in een planningstool of is een spreadsheet voldoende? Hoeveel vertraging en onduidelijkheid kan een team verdragen alvorens naar een planningstool over te stappen? Welke tool werd op maat gemaakt of is best inzetbaar voor museale producties?

2. Duurzaamheid

In hoeverre is een infrastructuur herbruikbaar in een andere ruimte of tentoonstelling? Er zijn andere eisen, noden en esthetische ervaringen op de verschillende locaties.

uit merchandising en catalogus en een deel subsidie van Toerisme Vlaanderen. Door druk van cateraars op museum is er een optie om gedurende de duur van een tentoonstelling dezelfde cateraar aan te stellen.

Er rust een hoge druk op werknemers: 7/7 dagen open, en late op avonden met nocturnes tot 23u.

Er is geen eigen schrijnwerkerij of productieploeg.

Op beide locaties (MSK en S.M.A.K.) is de akoestiek een probleem. Er wordt gekeken naar oplossingen met o.a. akoestische verf (vermengd met kwarts zodat oneffen oppervlak ontstaat) voor plafonds of akoestisch behang.

Nadien was er een rondetafelgesprek waarop de volgende thema's aan bod kwamen:

Moet een infrastructuur dan steeds modulair en zo neutraal/generiek mogelijk zijn?

Hoe maak je dan het verschil als scenograaf/museum/productieteam? Waar blijf je met alle gemaakte infrastructuur zoals sokkels en vitrinekasten? Onderdelen belanden vaak nog steeds in een container en slechts een klein deel vindt zijn weg naar sociale projecten.

Er is nood aan vitrines die gehuurd kunnen worden. Ze moeten neutraal zijn, mobiel en soms passief of actief te klimatiseren. Doch er is zo goed als geen interessant aanbod op de markt. Geef aan ontwerpers of bij aanbesteding een inventaris mee van de beschikbare sokkels, stolpen, vitrinekasten, AV materiaal...

Duurzaamheid gaat verder dan hergebruik van sokkels of verlichting. Zo zijn er ook verpakking/kisten van collectiestukken, het kunsttransport... Er wordt teveel naar technisch uitvoerende aspecten gekeken en te weinig rekening gehouden in de conceptfase en het geheel van een project. Bij duurzaamheid wordt vooral gekeken naar gebouw, technieken en naar materiaal. Niet naar mobiliteit, bezoekersstromen, drukwerk of de artistieke keuze.

3. Participatie/ co-creatie

In vele beleidsplannen wordt het thema participatie opgenomen, maar hoe gaan de organisaties dit verwezenlijken en wat voor implicaties heeft dit op de productiemedewerker?

Het is vaak problematisch voor productiemedewerkers omdat een participatieve werking of sociaal duurzame projecten niet structureel zijn ingebed in de organisaties. Alles werkt op (te korte) projectbasis en dat is vaak met wisselende resultaten. Het veroorzaakt chaos en productiemedewerkers komen onder tijdsdruk te staan bij realisatie van tentoonstellingen. Processen moeten dus nog sterk gestuurd worden en dat vraagt veel tijd en een groot engagement van de medewerker(s). Vaak zijn er ook niet de gehoopte resultaten en dat werkt demotiverend. Er is te weinig tijd en er zijn te weinig middelen om hier volop mee aan de slag te gaan. Een positief voorbeeld is participatief traject met jongeren in het MAS.

Links

Productiemedewerkers kunnen terecht voor algemene en specifieke vragen in verband met museografie, infrastructuur of technieken. bij:

- FARO (monique.verelst@faro.be)
- STEPP (info@stepp.be)
- Depotwijzer (<https://www.depotwijzer.be/>)

<https://www.depotwijzer.be> (met thema's als gebouw, inrichting en collectiebeheer)

<http://www.stepp.be/themas.asp?id=24> (themapagina tentoonstellingsproductie en museumtechniek)

<https://faro.be/kalender>

Specifieke thema's:

https://cultureelerfgoed.nl/sites/default/files/publications/verlichting_in_musea_expositieruimten.pdf

http://www.stepp.be/media/files/StandardFacilityReport_NL.doc

http://www.stepp.be/media/files/StandardFacilityReport_EN.doc

<http://www.faronet.be/nieuws/nieuwe-publicatie-%E2%80%98duurzaamheid-is-eenstevengemusea-en-depots-verbouwen%E2%80%99>

<http://www.stepp.be/media/files/Checklist%20nieuwe%20infrastructuur.pdf>

<http://inter.vlaanderen/download/file/fid/367>

<https://greentrack.be>

<http://www.cultuurzaam.be>

<http://www.kringloopexpo.be> ■